

eshetőség hitét. Az élet és a költészet maradéktalan kielétele mélységes töprengést és bátor telhetetlenséget feltételez. A *Karneváli szimfoniattát* a hétköznapi angyala ihleti, ám jó rendesen megtévezve indulattal: „kufárok tolvajok evangéliumát / zengi a felheccelt csöcselék / bankárok mondják tollba az új imát / épülnek vastraverz-templomok / / úgy isznak áldomást mint a csürhe / kiisszák a Dunát az Amazonast / az óceánt ég-földre esküdve”.

Baudelaire azt mondja, a szép, a csodálatos átitat bennünket, csak nem látjuk. De az is meglesz. A súlyos és melankolikus igékhez eljön a fény jóval kevésbé részvételtjes ideje, a groteszké, az iróniáé.

S a szépről kiderül, hogy *nem a dísz, nem a kellem;* a szép a *gyulás fészke és hideg enyészpont.* Az a sóhaj, mely *al fine* ott lebeg Nagy Gábor töprengései felett, már vallás, s mindenféle formában lehet érteni, a korosodás bölcsességeként vagy bizarrságként is: „Ó, Istenem, angyalaid mind / repülni tudnak, énnekem / meg újra kell tanulnom járni.” E religióban csupán ennyi az érdekes: a ragaszkodó személyesség, s azután bármi jöhet.

Nincs ellentmondás. Ez tartja fogva a legnagyobbakat: a művészi koncentráció, a szenvedély és az emlékezet. Az öncsalás nélküli folytatás igényli tehát az új fogadalmat. Különben se útra, se ellenpólusra nem hivatkozhatna a költő a roppant metafizikai torlasz miatt, amely az *Egy szonettciklus cserepeit* zárja. („Micsoda hibbant nyár! / Megsüketült / Beethoven lakája, az Isten is...”) Ezek után nem egyéb, mint fellegzés, hogy: „Megérti önnön súlyát”. Annyian pró-

bálkozunk belátóak lenni! A szembenézés is benne van e lírában. Bonhómia és felelős attitűd: e költészet szellemes, mint egy franciáé, lengyelesen tartásos, és tárgyyszerű, mintha angol volna – mégsem mintára készül, szavaiból, de tán még elhallgatásaiból is a szerző magyarsága süt. Düheit, fellélegzéseit, játékedvét, egyáltalán egész poétikai kultúráját áthatja a közösségi presztízis, az, hogy a többes szám körén is érvényesen fogalmazza meg magát.

József Attila macskája képtelen egyszerre kint és bent is egeret fogni. Sejtjük, hogy mért. Mégis lelki szűkölködés volna, ha a teremtés mérnökeit és szakértőit, kiváltképp pedig egy fiatalembert meg sem kísértene az ábránd: részt venni e vállalkozásban *egyidejűleg kint és bent.*

Emlékszünk a kertre, noha éppen csak szétnézhetünk ott – kert helyett jutott nekünk a kiüzetés, és egy *Másik kert.* Ám akkor is, mint a dórok, fából vájjuk első oszlopainkat. Lehet, hogy az égbolt és a feléje forduló fák között mitológia áramlik és buzog. Az anyag viszont, amelyből költészetnek kell születnie, maga az égbolt, a fák, a föld: „minden fa gránátrobbanású zöld, / a nap e szűrőn át világít, / kelyhekbe illatos konyakot tölt. / A test csak töltekezni áhít. / / Nyugágyban angyal: boldog vagy unott. / Hátán csonk: szárnya lecsatolva, / mint küldetést, mit így-úgy letudott, / eltette egy szív-forma tokba.” A nyugágyban a lecsatolt szárnyú angyal – ez valami gyönyörű; új és csak azért is szép! Pláne, hogy eztán fog kiderülni, mi van még abban a szív-forma tokban.

Kelemen Lajos

Felpattant az ördöglakat

Agócs Sándor:
Ördöglakat a számon,
Antológia Kiadó, 2010.

Valami fojtott szordínó tartja az Agócs-verset. Egy eredeti végzettsége szerinti építész felelősségteljes tekintete, nehézzé fontolt szava, nem szavajátszó őszintesége. Az „etika architektoraként” aposztrofáltam egykor. Lehet rá adni, életérzése korszakosan biztos, érzékeny ütemben jelző. Nem takarja el csengő ritmussal-rímmel az üzenetet. Szinte dermesztő csupaszságában fejlik ki elének, meglebbentve a lélekben néma katarzist. Gulyás Pállal szólva „ellenállást ad a szavaknak”, s a kifejezés életvezetéssé képes magasztosulni. Közülünk, magyar kisemberek közül szól ő

hozzánk, beszél a nevünkben. Korántsem vigasztalót, ellenben vigasztalanságában végzetesen igazat, lényegpörét. Egy korosodó értelmiségi munkásember mindennapjait éli-írja.

Hogyan? Architektonikus kiegyensúlyozottsággal. Akár „A légtornász...” („bekötött szemmel egyensúlyozom”), „túl a soros vereségen”, találgathatva, de hiába, ugyan „mikor és kire dől rá a Fal”. A felismerés, kimondás sivatagi extázisában megvilágosul hirtelen az ember sorsa. Például szorongásai okaként az, hogy „gyil-

kosokkal utazom ma is / senki semmit nem ismer el”. Agócsra már az átkosban is jellemző volt, hogy megvesztegethetetlenül mérlegelt, s nem hadovázva ítélt. A médiaricsajban is hallja, hogy „a némaság itt szívet-lelket benőtt / és hatalmas lyukká terebélyesült”.

Családja félévszázados kivetettségére, vad örökségére is utalva foglalja össze életét lapidárisan kiemelt tömörséggel: „NYITOTT ABLAKNÁL SZÜLETTEM / FÁZOM EGY ÉLETEN ÁT”.

Kíméletlen számvetésre késztet az Agócs-líra. Mi maradt az emberből, magyarból a rendszerváltás gengsztermódszerei után húsz évvel? Igaz, hogy „sűrűbben élünk”, nyugtázza egy vers címe. „De – számol le fontosságunk tudatával lakonikus iróniával – nem kér belőlünk ez az évtized, / köszöni szépen, elvan nélkűlünk”. Bizonyos szempontból, megbecsült könyvkiadói munkája mellett, a költő is kiszolgáltatottnak és feleslegesnek érzi magát, s nem pusztán plebejus szolidaritásból. Bennszülöttek lettünk saját hazánkban, s egy láthatatlan Moloch-hatalom szeszélye rángat ide-oda minket, marionett-magyarokat. S van, aki úgy tesz, mintha szabad madárként kedvére bokázna a levegőben, mi több: élvezzi hazátlanságát. Innen az önboncoló költő, a halkszavú, megdöbbenő önterrorizmusa: „én már / évtizedek óta / nemzetbiztonsági kockázat vagyok – magamra.” Jó lesz odafigyelni, Európa-nagyurak, a súlytalanak tetsző poéta-próféciaakra. Nemigen tűnik fel, pedig nyilvánvaló, hogy Agócs Sándor a legalábbis Balassiig követhető közéleti-politikai, diagnosztizáló líravonulat jellegzetes alakja. Magánállapotai egy ritmusra rendeződnek az országéval. A nagyra becsült barátnak-mesternek, Lezsák Sándornak címezve helyzet-jelent: „tűlfordult velünk a világ”, kapcsolódván a vödörrel levegőt meregető mesés heroizmusához. S egy sokirányú komplex képpel modellálja a jószándékú tehetetlenséget: „hosszú esztendők óta / belülről kékül fulladozik / a remény – akárcsak Megváltók / között a cseregyerek”. Agócs számára a költészet a kimondás ünnepe, az önléte értelmére ébredő tömegember, a nembeli ember önismereti gesztusa. El nem szakítható a befogadói-olvasói visszajelzésektől, dekódolástól. Így lesz magánéleti esetlegességnél több, nyo-

masztóbb, amidőn vészesen elhallgat a szó-kimondásra rendelt. Ezt ugyan csavaros logikával szarkasztizálja verstelen verse – „és hát jódolgában már verset se ír az ember” – de azért csendes végítélet, keser-vers ez.

Persze, azért csak áttöri az ólmos kilátást (kilátástalanságot) a belülről emésztő szenvedély tüze. Olykor a legváratlanabb helyeken. Noha tudjuk, megjegyeztük a komor gnómát: „és nincs semmi köszönet / a kitérülködésben se”, kitérülködik maga is. Atomerővel: „rámégtél / egy villanás alatt”, robban-lobban be a vallomás. Igaz, hirtelen jéghűtés: „és egyedül hagytál / nagyon”. De ez az egyedüliség már intenzív létképlet, őshagyomány. Az összetartozás a távolság arányával nő: „viszlek magammal / mindenhová”. Nem akárhogyan, nem céltalannul: „ítéletnapig / hallgatagon”. Agócs itt is úgy beszél, mint aki „sub specie aeternitatis” látja-látatja a jelenvalót, s felelős minden mozdulatáért. Akármi bú-baj, bűbáj esik, elsőrendű tiszte a költőnek (vö: Rilke) a dicséret (Rühmen). Meg kell köszönnünk a sajtót és rosszat is, mert emel és edz. Miután hálát ad a vadulásért, émeletítőért: „leginkább / a képünkre kiülő szívdobogást köszönöm”. Kissé megtörtén, esdeklőn ugyan, de itt Agócs dithirambikusan himnuszi.

Szemérmesen sajtó szerelmén olvassa le: „szelektből próbálsz összerakni”, az intimitás se mentes a reflexív állapotrajztól. Remek rondójában – egy késődantei „félelmetesen ritkuló erdőn” – áhítatos vigaszt talál a szolipszista panteizmusban: „majd engem keresel mindenkiben”. S tőle szokatlanul fohászokodva esti imát ír „az egyedül élő Nagymamákért”.

Modern líránk zengőbb, logisztikusabb vonulatával szemben Agócs a történelmien országos méretű szegénység, kiszolgáltatottság megszólaltatója. A mindenkori, jelenkori küszködő megalázottakkal szolidáris. Vágyai se törnek egekbe: „jó lehet annak akinek sok éve / minden órája lyukasóra”.

Úgy reagál mindenre, hogy szinte észre se veszünk. Pedig pontos látéleteket ad, fontosakat a helyreállításához. Meg lehet bízni iránymutatásában. Igaz igékre talál, felpattantván kísértő ördöglakatát.

Turai Kamil